

Міністерство освіти і науки України
Вінницький національний технічний університет

А. О. Крисак

**УПРАВЛІННЯ
ЕКОНОМІЧНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ
МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ**

Монографія

Вінниця
ВНТУ
2016

УДК 334.01261-021.51-021.142.3

ББК 65.291.5-131

К85

Рекомендовано до друку Вченою радою Вінницького національного технічного університету Міністерства освіти і науки України (протокол № 3 від 29.09.2016).

Рецензенти:

В. В. Зянько – доктор економічних наук, професор

О. В. Мороз – доктор економічних наук, професор

Крисак, А. О.

К85 Управління економічним потенціалом малих підприємств :
монографія / А. О. Крисак – Вінниця : ВНТУ, 2016. – 164 с.

ISBN 978-966-641-677-6

В монографії висвітлено узагальнені теоретичні підходи та розроблено практичні рекомендації щодо управління економічним потенціалом малих підприємств для зміцнення їх фінансових позицій та формування оптимальної структури економічного потенціалу. Проведено комплексне дослідження механізму управління економічним потенціалом малих підприємств, що дозволило отримати науково-обґрунтовані результати, які в сукупності вирішують важливу науково-практичну проблему щодо вдосконалення процесу управління економічним потенціалом малих підприємств.

Книга призначена для студентів, аспірантів, здобувачів, науковців та всіх хто цікавиться проблемами малих підприємств.

УДК 334.01261-021.51-021.142.3

ББК 65.291.5-131

ISBN 978-966-641-677-6

© А. Крисак, 2016

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ	7
1.1 Сутнісні характеристики економічного потенціалу малих підприємств	7
1.2 Методики оцінки економічного потенціалу малих підприємств	26
1.3 Система управління економічним потенціалом малих підприємств	40
РОЗДІЛ 2 РИНКОВІ УМОВИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ	55
2.1 Аналіз економічного стану малих підприємств в Україні	55
2.2 Тенденції розвитку економічного потенціалу малих підприємств	73
2.3 Оцінка рівнів економічного потенціалу малих підприємств в умовах ринкової невизначеності	86
РОЗДІЛ 3 ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ	106
3.1 Мотиваційні аспекти управління розвитком економічного потенціалу малих підприємств	106
3.2 Вдосконалення управління економічним потенціалом малих підприємств на основі синергетичного підходу	116
ПІСЛЯМОВА	141
ЛІТЕРАТУРА	144
Додаток А	159
Додаток Б	160
Додаток В	161

ПЕРЕДМОВА

Динамічний розвиток економіки України вимагає посилення позицій малого підприємництва, визнання його як повноцінного суб'єкта ринку, що забезпечує вирішення сукупності важливих соціально-економічних проблем, таких як, забезпечення зайнятості та підвищення ділової активності населення, подолання бідності і формування середнього класу, зростання внутрішнього національного продукту, розвиток активних і конструктивних форм конкуренції у підприємницькому середовищі. Це зумовлює необхідність визначення факторів розвитку малого підприємництва і обґрунтування механізмів формування його економічного потенціалу, що сприяє збалансованому функціонуванню суб'єктів малого бізнесу та зміцненню їхніх конкурентних позицій на ринку.

Важливість дослідження теоретичних засад і практичного досвіду управління економічним потенціалом малих підприємств зумовлена формуванням сучасної парадигми малого підприємництва, яке відбувається в процесі поглиблення суспільного поділу праці та субординації взаємозв'язків між різними формами підприємницької діяльності, визначаючи способи і результати реалізації їх економічних інтересів.

Практичне значення вдосконалення системи управління економічним потенціалом малих підприємств полягає у визначенні основних рушійних сил розвитку та механізму створення стратегічних і оперативнотактичних переваг суб'єктів малого підприємництва у нестабільному ринковому середовищі. Виявлення позитивних і негативних наслідків функціонування малого бізнесу є важливою умовою ефективного розвитку економіки України.

Проблеми розвитку економічного потенціалу малих підприємств, а також розкриття окремих аспектів процесу управління ним висвітлені в працях зарубіжних вчених Л. Абалкіна, Х. Алдріджа, О. Анчишкіна, В. Архангельського, В. Архіпова, Р. Валдінжера, А. Гранберга, С. Головніна, В. Горфінкеля, С. Гуляєва, В. Занга, Г. Клейнера, А. Мартінеллі, Р. Марушкова, М. Мнеяна, А. Румянцевої, А. Самоукіна, Н. Сірополіса, А. Файоля, Р. Фатхутдінова, Е. Фігурнова, А. Хасана, Л. Шаховської, Т. Яркіної та ін.

Протягом останніх років економічний потенціал малих підприємств став об'єктом дослідження українських вчених О. Балацького,

З. Варналія, Л. Воротіної, В. Гавви, Т. Говорушко, О. Добикіна, М. Долішнього, І. Должанського, С. Дриги, Н. Краснокутської, В. Зянька, В. Кредісова, П. Круша, Є. Лапіна, О. Олексюка, В. Парсяка, І. Репіної, І. Савченко, О. Федоніної, В. Хомякова, Б. Шелегеди, М. Шиптенка, В. Щелкунова та ін.

Останнім часом об'єктом досліджень стають питання управління економічним потенціалом малих підприємств, використання новітніх методів господарського маневрування виробничими ресурсами малих підприємств в умовах постійно змінюваного ринкового середовища.

Незважаючи на наявність певних розробок у сфері управління економічним потенціалом малих підприємств, ще недостатньо вирішеною залишається низка важливих науково-практичних проблем: змістовного наповнення понятійного апарату; врахування умов розвитку малих підприємств в конкурентному середовищі при визначенні їх економічного потенціалу; побудови структурно-логічної та математичної моделей управління економічним потенціалом малих підприємств; розроблення комплексу управлінських рішень за результатами дослідження.

Метою монографії є узагальнення теоретичних підходів та розроблення практичних рекомендацій щодо управління економічним потенціалом малих підприємств для зміцнення їх фінансових позицій та формування оптимальної структури економічного потенціалу.

Для реалізації означеної мети використано комплекс методів емпіричного та теоретичного дослідження: діалектичний, індукції та дедукції, аналогії, аналізу та синтезу – для дослідження природи потенціалу, сутності та особливостей управління економічним потенціалом малих підприємств; порівняння – при дослідженні різних підходів зарубіжних та вітчизняних науковців до тлумачення економічного потенціалу малих підприємств; кореляційний метод для дослідження зв'язків між узагальнюючим показником та факторами, що зумовлюють його зміну; метод економіко-математичного моделювання – для розроблення моделі прогнозування розвитку економічного потенціалу малих підприємств; граничний аналіз – визначення норм заміщення економічного потенціалу одного ресурсного джерела іншим; системно-структурний – при обґрунтуванні етапів реалізації процесу управління економічним потенціалом малих підприємств.

Інформаційною базою досліджень є законодавчі та нормативні акти Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, матеріали Державного комітету статистики України, дослідження та наукові праці вітчизняних і зарубіжних авторів з проблем управління економічним потенціалом малих підприємств, наукові збірники, інформаційні видання.

У монографії проведено комплексне дослідження механізму управління економічним потенціалом малих підприємств, що дозволило отримати науково-обґрунтовані результати, які в сукупності вирішують важливу науково-практичну проблему щодо вдосконалення процесу управління економічним потенціалом малих підприємств.

Наукова новизна монографії полягає у розробці моделі управління економічним потенціалом малих підприємств в умовах динамічної варіативності факторів ринкового середовища, що передбачає: формування стратегії розвитку економічного потенціалу; визначення впливу факторів ринкового середовища на розвиток економічного потенціалу; заходи, щодо покращення взаємодії трудових і матеріальних ресурсів завдяки оптимізації кількісних та якісних показників усіх складових виробничого процесу. Важливим інструментом контролю рівня розвитку економічного потенціалу малих підприємств визначено систему оціночних параметрів, зокрема: виручка від реалізації, прибуток, собівартість продукції, продуктивність праці, коефіцієнт творчої активності працівників, коефіцієнт ефективності капітальних вкладень.

В означеному контексті важливо окреслити подальші пріоритетні напрямки реформування організаційного, правового та фінансового забезпечення розвитку малого бізнесу в Україні. Реальна підтримка розвитку малого підприємництва в сучасних умовах має ґрунтуватися не на застарілих деклараціях, які кочують від одного директивного документа в інший, а на конкретних концепціях та стратегіях розвитку цього сектора економіки, які сформовані державними структурами та передбачають використання матеріальних і фінансових ресурсів на пільгових засадах або безоплатно. Завдяки такій політиці стане можливим розв'язання низки проблем економічного і соціального розвитку України на сучасному етапі становлення ринкової економіки.

Автор висловлює щирі вдячність всім, чия допомога сприяла появі цієї монографії.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ

1.1 Сутнісні характеристики економічного потенціалу малих підприємств

В умовах формування ринкової економіки, характерними ознаками якої є нестабільність попиту та пропозиції, змінюваність конкурентного оточення підприємства, динамізм економічних факторів, визначення та оцінка можливостей потенціалу малих підприємства є актуальною проблемою.

Важливим напрямком діяльності малих підприємств є розвиток і нарощування їх економічного потенціалу. Від того, який потенціал має мале підприємство, наскільки оптимальна його структура, залежать його економічний стан і результати діяльності. Тому цей сектор економіки, як частина моделі інноваційного розвитку, повинен стати пріоритетним поряд з іншими. В ринкових умовах господарювання на рівні малих підприємств необхідно виробити теоретичні підходи до формування економічного потенціалу і розробити методи оцінки його ефективного використання.

Бажання отримувати прибуток в умовах обмеженості ресурсів спонукає малі підприємства до перегляду наявного економічного потенціалу, переоцінки власних можливостей, пошуку додаткових резервів підвищення доходності. Тому проблема кількісного вимірювання, якісної оцінки та вдосконалення управління економічним потенціалом привертає до себе увагу з боку вчених-економістів. Використання системного підходу при вивченні проблем формування економічного потенціалу дозволяє одночасно розглядати його і як елемент системи управління підприємством, і як самостійну цілісну систему.

Стан економічного потенціалу малих підприємств визначається різними показниками, в першу чергу, наявністю та особливостями природних і трудових ресурсів, місцем на ринку товарів, системою управління, формою власності тощо. Разом з тим існують об'єктивні закони розвитку економічної системи, які діють незалежно від цих особливостей і спонукають до зміни методів управління та форм власності, пошуку сво-

єї ніші на ринку товарів і послуг. У зв'язку з чим актуальним стає питання щодо вибору відповідного інструментарію для оцінки та подальшого управління економічним потенціалом, здатного вчасно визначати можливості та слабкі сторони у діяльності малих підприємств.

Перш ніж розглядати зміст та характерні ознаки системи управління економічним потенціалом малих підприємств з'ясуємо сутність вихідних категорій, а саме: потенціал підприємства та економічний потенціал підприємства.

В економічній літературі не існує однозначного трактування категорії «потенціал». Складність і недостатня розробка цієї категорії стали причиною різних точок зору її тлумачення і визначення.

Еволюцію трактування науковцями вихідної категорії «потенціал» та похідних за глибинною сутністю інших категорій в економічній літературі можна описати в такий спосіб (табл. 1.1):

Таблиця 1.1 – Еволюція трактування науковою думкою категорії «потенціал»

№	Дата	Трактування у науковій літературі
1.	1924 рік	Воблій К. Г. – Потенціал продуктивних сил – потенційна можливість країни виробляти матеріальні блага для задоволення потреб населення [34, с. 126–149].
2.	1927 рік	Вейц В. – Потенційні продуктивні сили – не тільки матеріальні елементи, а також ті чи інші умови, за яких здійснюється виробничий процес [26, с. 22].
3.	1954 рік	Струмилін С. Г. – Економічний потенціал – сукупна продуктивна сила праці всіх працездатних членів суспільства [167, с. 12-28].
4.	1967 рік	Немчинов В. С. – Потенціал розширеного виробництва – ресурсні можливості національної економіки для здійснення економічного зростання [115, с. 207].
5.	1973 рік	Анчишкін О. І. – Виробничий потенціал – сукупність ресурсів, які в процесі виробництва набирають форми факторів виробництва [11, с. 319].
6.	1981 рік	Абалкін Л. І. – Потенціал – це узагальнена збірна характеристика ресурсів, прив'язана до місця й часу [7, с.24].
7.	1983 рік	Архангельський В. М. – Потенціал – засоби, запаси, джерела, які є в наявності і можуть бути мобілізовані для досягнення певної мети або розв'язання певної задачі [12, с.6].
8.	1998 рік	Репіна І. М. – Підприємницький потенціал – сукупність ресурсів (трудових, матеріальних, технічних, фінансових, інноваційних і т. п.), навичок і можливостей керівників, спеціалістів та інших категорій персоналу щодо виробництва товарів, здійснення послуг (робіт), отримання максимального доходу (прибутку) і забезпечення сталого функціонування та розвитку підприємства [131, с. 262–271].

9.	2001 рік	Олексюк О. І. – Потенціал підприємства – максимально можлива сукупність активних і пасивних, явних і прихованих альтернатив якісного розвитку соціально-економічної системи підприємства у певному середовищі господарювання з урахуванням ресурсних, структурно-функціональних, часових, соціокультурних та інших обмежень [174, с. 11].
10.	2004 рік	Федонін О. С. – Основний зміст категорії «потенціал підприємства» полягає в інтегральному відображенні (оцінці) поточних і майбутніх можливостей економічної системи трансформувати вхідні ресурси за допомогою притаманних їй персоналу підприємницьких здібностей в економічні блага, максимально задовольняючи в такий спосіб корпоративні та суспільні інтереси [174, с. 16].
11.	2005 рік	Краснокутська Н. С. – Потенціал підприємства – можливості системи ресурсів і компетенцій підприємства створювати результат для зацікавлених осіб за допомогою реалізації бізнес-процесів [79, с. 7].
12.	2007 рік	Лапін Є. В. – Потенціал підприємства – максимально можливий обсяг виробництва матеріальних благ і послуг в умовах, що забезпечують найбільш ефективне використання за часом і продуктивністю наявних ресурсів [99, с. 12].
13.	2007 рік	Добикіна О. К. – Потенціал – це сукупність ресурсів (трудових, матеріальних, технічних, фінансових, інноваційних), навичок і можливостей керівників, фахівців та інших категорій виробничого персоналу для виконання робіт (послуг), одержання максимального доходу або прибутку і забезпечення функціонування й розвитку підприємства або – сукупність економічних ресурсів і виробничих можливостей фірми, що можуть бути використані для досягнення цілей фірми та її розвитку [52, с. 6].
14.	2008 рік	Хомяков В. І., Бакун І. М. – Потенціал – джерела, можливості, засоби, запаси, які можуть бути приведеними в дію, використані для вирішення якоїсь задачі, досягнення певної цілі, можливості окремої особи, суспільства, держави, підприємства в певній галузі [180, с. 11].

У ринкових умовах категорія «потенціал підприємства» набуває особливої актуальності як одна з основних характеристик стабільності основної ланки економічної системи – підприємства та можливостей його подальшого розвитку.

Вивчення еволюції наукового розуміння категорії «потенціал підприємства» дає змогу зробити висновок, що його використання в економічних дослідженнях пов'язане із вивченням та комплексною оцінкою рівня розвитку продуктивних сил.

Трансформаційні процеси, що відбуваються в національній економіці, в значній мірі впливають на діяльність усіх суб'єктів господарювання, зокрема, малих підприємств. Нестабільність ринкових умов функціонування та розвитку малих підприємств обумовлено мінливістю попиту та

пропозиції, коливанням цін на товари і фактори виробництва, змінами в конкурентному середовищі й іншими макро- і мікроекономічними факторами. За таких умов одним із головних завдань стає визначення й оцінка поточних і перспективних можливостей малих підприємств.

Необхідною умовою формування конкурентоспроможного потенціалу є забезпечення засобами державної політики тісного взаємозв'язку між всіма складовими суспільного життя, органічне включення до неї інноваційних факторів [47, с. 242].

Важливою умовою забезпечення конкурентоспроможності малих підприємств є ефективне використання ресурсів, кваліфікації та здібностей персоналу, досягнень сучасного менеджменту, інформаційних, інноваційних та фінансових можливостей малих підприємств, що у сукупності являє собою його економічний потенціал [35, с.14]. Формування ефективної системи управління малими підприємствами в цілому неможливе без комплексного, системного дослідження такої категорії, як економічний потенціал підприємства, його складових та взаємодії між ними.

Економічний розвиток малих підприємств залежить, насамперед, від потенціалу підприємств, його оптимального використання, яке забезпечується процесом управління, що у свою чергу вимагає:

- розробки системи управління потенціалом малих підприємств, в якій необхідно враховувати вид діяльності та особливості розвитку регіонів;
- відтворення економічного потенціалу підприємства на основі науково визначених критеріїв прийняття управлінських рішень;
- застосування методів забезпечення мобільності виробничих ресурсів підприємства згідно з дією законів ринкової економіки;
- вирішення задачі виміру й обґрунтування оцінки економічного потенціалу малих підприємств [86, с. 112].

У розвитку уявлень про потенціал та його зміст можна виділити три напрямки. Представники першого напрямку (Д. А. Черников [184, с. 24–29], В. О. Сизоненко [140, с. 78–87] та інші) стверджують, що потенціал – це сукупність необхідних для функціонування або розвитку системи різних видів ресурсів. До складових потенціалу в цьому випадку відносять трудові, матеріальні, фінансові та інформаційні ресурси, які використовуються у виробництві, ресурси, що забезпечують необхідний рівень організації виробництва та управління, ресурси сфери освіти і перепідготовки кадрів.

Друга група авторів (Н. И. Иванов [61], Ю. Г. Одегов, В. Б. Бичин, К. Л. Андреев [117] та інші) уявляють потенціал як сис-

тему матеріальних та трудових факторів (умов, складових), що забезпечують досягнення мети виробництва. Основою для такого підходу є висловлювання К. Маркса про те, що засоби праці, предмети праці та робоча сила як фактори виробництва та елементи утворення нового продукту виступають як можливості, що підкреслює їх потенційний характер. Для перетворення цієї можливості на дійсність «вони мають з'єднатися». Вони стверджують, що дослідження ефективності розвитку економіки мають базуватися не на досягнутому рівні використання ресурсів, а на потенційних можливостях виробництва.

На думку представників третього напрямку (А. Смит [142], Л. І. Абалкін [7], Т. Йеннер [64, с. 89], Е. Попов [126] та інші), потенціал – це абстрактна категорія з невизначеними межами, вплив якого на результативність виробничих процесів носить непрямий, побічний характер. Разом з тим в науковій літературі потенціал розглядається як конкретна категорія, що існує та змінюється у часі та просторі.

Аналіз публікацій з проблеми формування й оцінки економічного потенціалу виявляє її недостатнє теоретичне обґрунтування на рівні малих підприємств. Вони переважно присвячені такій категорії як економічний потенціал підприємства, що трактується як максимальний обсяг виробництва матеріальних благ і послуг в умовах, що забезпечують найбільш ефективно використання за часом і продуктивністю наявних економічних ресурсів [99, с.35, 121, с.42].

В кінці 80-х років ХХ ст. в Українському Радянському Енциклопедичному словнику було представлено визначення «економічного потенціалу» як економічної категорії. Це є «...сукупність економічних ресурсів і можливостей..., які можуть бути використані для досягнення цілей соціально-економічного розвитку суспільства». Інакше, це ступінь можливого прояву будь-якої дії, будь-якої функції [169, с. 736].

Серед українських та зарубіжних науковців проблеми формування, оцінювання та управління економічним потенціалом підприємств досліджують такі видатні вчені, як В. М. Авдеєнко [8], З. С. Варналій [25], А. Воронкова [35], Л. І. Воротіна [37], Т. А. Говорушко [44], Н. П. Гончарова [47], О. А. Задоя [58], П. А. Ігнатовський [62], Г. Б. Клейнер [68], В. В. Ковальов [69], І. Крет [81], Н. Краснокутська [79], Є. Лапін [99], Р. В. Марушков [112], О. І. Олексюк [174], І. М. Репіна [131], А. І. Самоукін [137], О. С. Федонін [174] та ін. У зв'язку з цим існують різні погляди авторів щодо сутності, змісту та структури економічного потенціалу підприємства.

Аналіз публікацій, де трактуються категорії «економічний потенціал», дозволив виділити низку визначень (рис. 1.1).

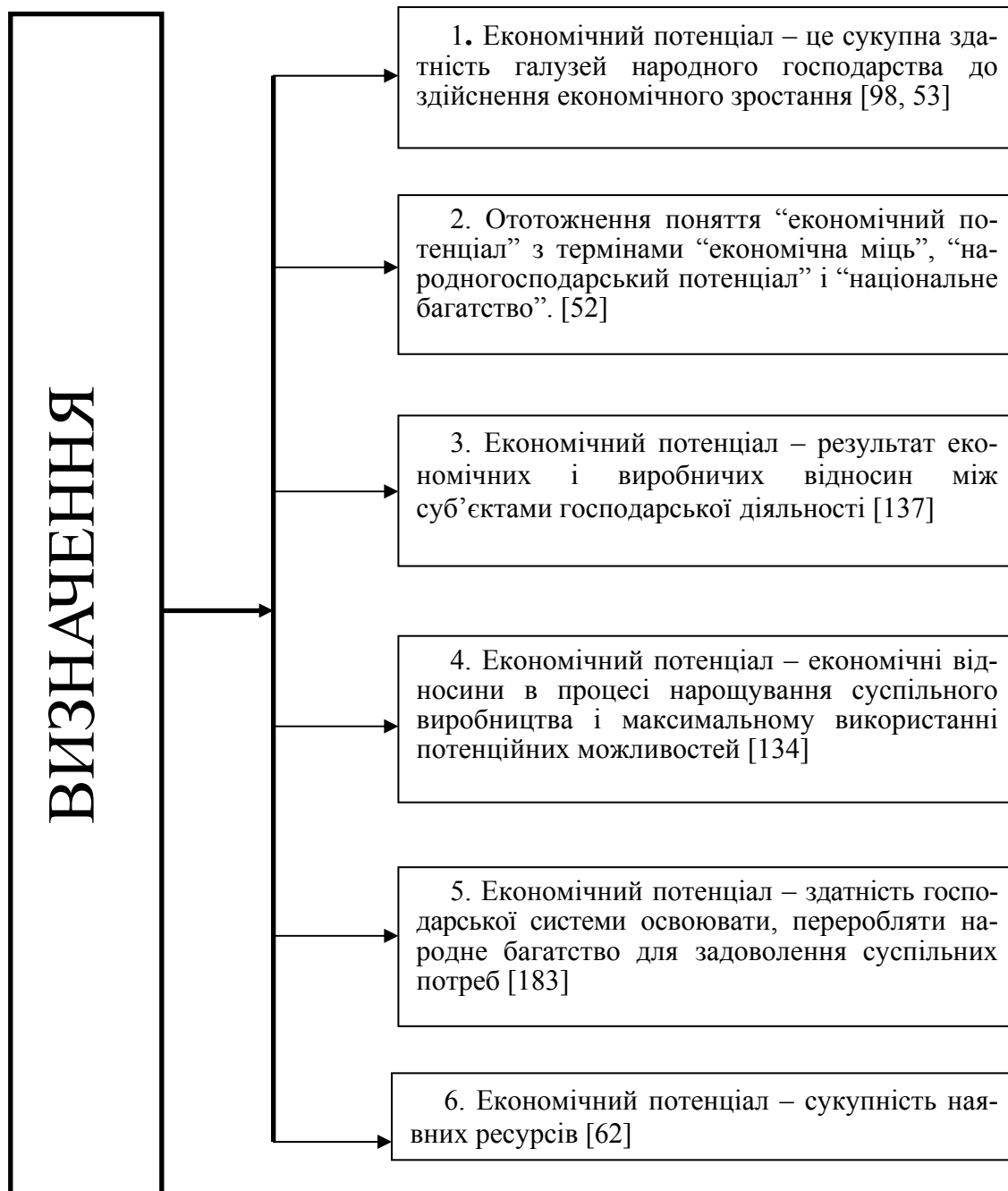

Рисунок 1.1 – Визначення категорії «економічний потенціал»

Економічний потенціал на макрорівні розглядається багатьма вченими-економістами як сукупна здатність галузей народного господарства виробляти продукцію чи надавати послуги [98, с. 18].

Так, І. З. Должанський визначив економічний потенціал як сукупну здатність галузей народного господарства виробляти промислову продукцію, здійснювати капітальне будівництво, перевозити вантажі, надавати послуги населенню [53, с. 12]. В цьому визначенні не акцентується увага на здатності суб'єкта господарювання виконувати виробничу функцію. Це основна характеристика з точки зору функціонування підприємства, але не єдина характеристика його економічного потенціалу, з точки зору використання.

Багато економістів ототожнювали категорію «економічний потенціал» з термінами «економічна міць», «народногосподарський потенціал» і «національне багатство». Інші вважають, що варто відрізнити показники економічної потужності від економічного потенціалу [52, с. 108].

«Економічний потенціал країни, галузі, підприємства характеризується обсягом накопичених ресурсів і максимально можливим обсягом матеріальних благ і послуг, яких можна досягнути в перспективі при оптимальному використанні наявних ресурсів. Економічний потенціал характеризує фактично досяжний рівень розвитку продуктивних сил на певну дату» [183, с. 213].

Такої ж точки зору притримувався й О. А. Задоя, звертаючи увагу на розходження термінів «народне господарство» і «економічний потенціал». Оскільки «народне господарство» і «економіка» – категорії не тотожні, то і народногосподарський потенціал – категорія відповідно ширша економічного потенціалу [58, с. 26].

Ряд вчених-економістів розглядають економічний потенціал як результат економічних і виробничих відносин між суб'єктами господарської діяльності. Так, Л. І. Самоукін вважав, що економічний потенціал необхідно розглядати у взаємозв'язку з відносинами, що виникають між окремими працівниками, трудовими колективами, а також управлінським апаратом підприємства, організації, галузей народного господарства взагалі з приводу повного використання їхніх здібностей до створення матеріальних благ [137, с. 36].

У даному визначенні підкреслена важлива риса економічного потенціалу, а саме: економічний потенціал багато в чому залежить від рівня розвитку господарської системи, ступеня досконалості і структури продуктивних сил суспільства. В економічній літературі зустрічається визначення економічного потенціалу як економічних можливостей країни, що

залежать від рівня розвитку виробничих відносин, наявності трудових і виробничих ресурсів, ефективності господарського механізму. Розвиток продуктивних сил, їхніх матеріально-речових елементів, а на цій основі й економічного потенціалу залежить від наявності і ступеня освоєння природних багатств, сил і ресурсів, що є першоджерелом всіх засобів і предметів праці [99, с. 34].

Визначення економічного потенціалу як економічної категорії, що відбиває економічні відносини в процесі зростання суспільного виробництва і максимального використання потенційних можливостей його виробничого апарату, що обумовлюють підвищення ефективності суспільного виробництва і більш повне задоволення потреб суспільства [132, с. 25].

Серед економістів існує думка, що економічний потенціал являє собою здатність господарської системи освоювати, переробляти народне багатство для задоволення суспільних потреб [183, с. 213–214]. Однак це визначення не повністю розкриває потенційні можливості системи та окремих видів ресурсів, а дає тільки кількісну характеристику економічного розвитку. Тому необхідно характеризувати систему не лише обсягом вироблених матеріальних благ та послуг, а й прихованими можливостями накопичених матеріальних, трудових та інших ресурсів для досягнення поставлених цілей.

Показник обсягу вироблених матеріальних благ дає кількісну характеристику фактично досягнутого рівня розвитку економічного потенціалу. Проте економічний потенціал характеризується не тільки здатністю галузей економіки, але й резервами виробництва як можливостями, що визначають їх потенційний рівень.

Економічний потенціал розглядався як сукупність наявних ресурсів. Так, за П. А. Ігнатовським економічний потенціал – це сучасні системи машин та інші знаряддя праці, весь науковий і виробничий арсенал, запаси сировини та енергії, трудові ресурси, набутий досвід [62, с. 17–18].

Існування різних напрямків щодо визначення категорії «економічний потенціал» відображають різні погляди в розумінні головного, вихідного моменту його сутності. Разом з тим варто відмітити про прихильність того чи іншого дослідника тільки до одного із розглянутих підходів.

Аналіз наукової літератури свідчить про те, що категорія «економічний потенціал малого підприємства», майже відразу ж після того як з'явилась в економічній літературі, набула полісемантичного значення.

У зв'язку з цим серед вчених дотепер існують розбіжності в її трактуванні.

Концепція економічного потенціалу малого підприємства має такі ознаки:

1) «економічний потенціал малого підприємства» – це категорія, яка характеризує сукупні можливостей підприємства, що можуть бути реалізовані тільки при наявності ресурсів. Таким чином, економічний потенціал характеризується певним набором ресурсів, які повинні бути залучені у виробництво чи підготовлені до використання в господарській системі [188, с. 175];

2) економічний потенціал варто також розглядати як систему функціональних відносин, що склалися між елементами реального і потенційно можливого рівня розвитку малих підприємств;

3) економічні показники оцінки економічного потенціалу малих підприємств повинні відображати можливості малих підприємств відповідати вимогам конкретного зовнішнього середовища, а, з іншого боку, виступати інформаційною базою щодо нього як об'єкта управління.

4) «економічний потенціал малого підприємства» – категорія динамічна оскільки в часі можливості підприємства змінюються. Тому економічний потенціал малих підприємств повинний розглядатися як динамічна категорія, що характеризує готовність економічної системи у визначений момент часу мобілізувати виробничі можливості для досягнення поставлених цілей економічного розвитку [188, с. 176];

5) категорія «економічний потенціал малого підприємства» відображає цілі підприємства. В цьому розумінні він співвідноситься як з реальними можливостями підприємства, так і з перспективними, тобто, з тими, що виникають або послаблюються з часом.

Теоретичною основою розкриття змісту економічного потенціалу малого підприємства, у нашому дослідженні виступає система взаємозв'язків цієї категорії з іншими, зокрема, потребами та економічними інтересами підприємства.

Економічний потенціал може розглядатися як використання матеріалізованої праці в конкретних засобах виробництва, з одного боку, і як суб'єктивна здатність персоналу підприємства його використовувати, з іншого боку. Внаслідок чого отриманий результат засвідчує змістовність об'єктивно-суб'єктивного процесу задоволення економічних потреб

суб'єктів господарювання, з більш високими характеристиками, ніж у початковому або базовому періоді [188, с. 175].

Кінцеві результати, що відображають зростання потреб утворюють основу для нового циклу їх задоволення завдяки процесу суспільного відтворення. При цьому вони виступають внутрішньою рушійною силою соціально-економічного прогресу і є основою розробки і реалізації програм ефективного розвитку конкретних суб'єктів господарювання [188, с. 177].

Більш детальному розумінню економічного потенціалу сприяє з'ясування питання стосовно його класифікації, в контексті вдосконалення системи управління потенціалом малих підприємств.

Цінність класифікації полягає в тому, що вона дає можливість контролювати та аналізувати економічний потенціал за різними видами в межах існуючої підприємницької організаційно-правової структури. Наявність такої структури, в свою чергу, дозволяє відслідковувати динаміку та тенденції різних видів економічного потенціалу [188, с. 177].

Важливою умовою вірного розуміння і вирішення проблем зростання й ефективного використання економічного потенціалу малих підприємств є узагальнення комплексного та диференційного підходів дослідження змісту і структури економічного потенціалу малого підприємства.

Розглянемо декілька різних класифікацій економічного потенціалу малих підприємств за різними ознаками, що представлені у фаховій літературі.

На рис. 1.2 представлено види економічного потенціалу малих підприємств за різними ознаками, яку подає І. Й. Дмитрук [51, с. 53].

Розглянемо представлені види економічного потенціалу малих підприємств, а саме:

Виробничий потенціал – можливості підприємства щодо залучення та використання факторів виробництва або випуску максимально можливого обсягу продукції чи послуг.

Невиробничий потенціал – можливості підприємства використовувати сукупні природні багатства (земля, водні ресурси, корисні копалини та ін.) у господарській діяльності.

Потенціал у натурально-речовій формі – наявні та сховані можливості підприємства, які формують техніко-технологічний базис виробничої потужності підприємства.

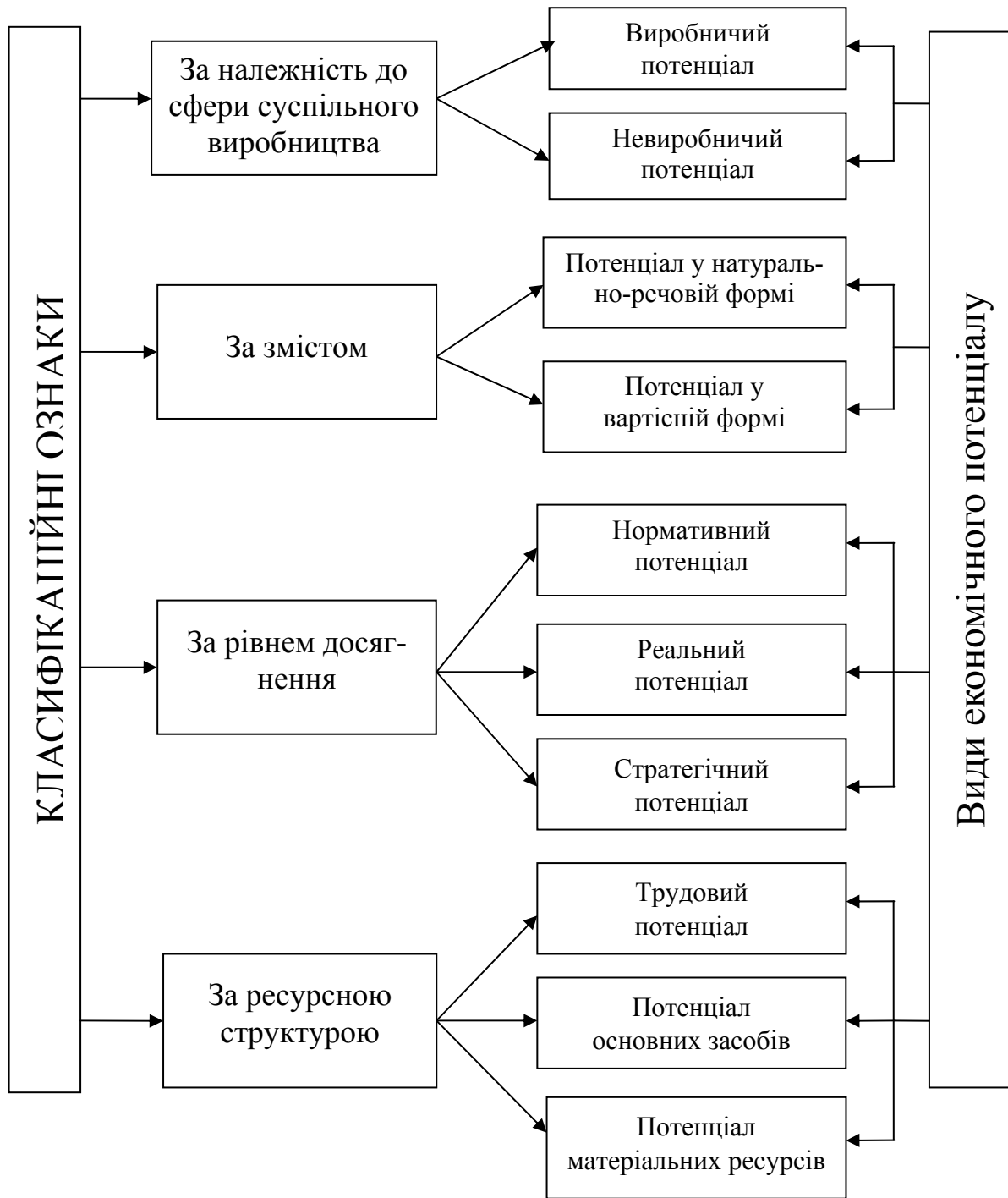

Рисунок 1.2 – Види економічного потенціалу малих підприємств за різними ознаками [51, с. 10].

Потенціал у вартісній формі – обсяг власних, позичених та залучених фінансових ресурсів підприємства, якими воно може розпоряджатися для здійснення поточних і перспективних витрат.

Для ефективного управління економічним потенціалом малих підприємств можуть бути використані нормативний, реальний та стратегічний рівні потенціалу, оцінка яких дозволить отримати достатню і об’єктивну інформацію.

Нормативний потенціал – оцінювання ступеня використання можливостей підприємства через порівняння його номінального і фактичного значення.

Реальний потенціал – поточний, реалізований, досягнений у даний момент.

Стратегічний потенціал – орієнтований на досягнення довгострокових цілей.

Трудовий потенціал – це персоніфікована робоча сила, яка розглядається в сукупності своїх якісних характеристик. Ця категорія дає змогу оцінити рівень використання потенційних можливостей як окремо взятого працівника, так і сукупності працівників у цілому, що є необхідним для активізації людського фактора, та забезпечити збалансованість у розвитку особистого та уречевленого факторів виробництва [51, с. 11].

Потенціал основних засобів – можливості основних засобів підприємства формувати виробничу потужність підприємства.

Потенціал матеріальних ресурсів – це частина виробничого капіталу підприємства у вигляді предметів праці (сировини, комплектуючих, палива, та інших матеріалів), які перебувають у виробничих запасах, незавершеному виробництві, напівфабрикатах власного виготовлення і витратах майбутніх періодів.

У дослідженні під економічним потенціалом малих підприємств ми розглядаємо систему функціональної взаємодії між матеріальними складовими підприємства, що дозволяє мобілізувати ресурсні можливості для своєчасного та адекватного реагування на впливи зовнішнього середовища.

В таблиці 1.2 показано класифікацію економічного потенціалу малих підприємств за різними ознаками, яку подає М. І. Лагун [97, с. 15–18].

Формування економічного потенціалу малих підприємств ми розглядаємо як процес створення набору підприємницьких можливостей, його структуризації та побудови організаційних форм для стабільного розвитку та ефективного відтворення. Оскільки формування економічного потенціалу малих підприємств є складним динамічним процесом, орієнтованим на максимальну взаємодію із зовнішнім середовищем і забезпеченням високої якості реалізації, важливо визначити, які саме чинники обумовлюють розвиток його елементів, а також впливають на їхню збалансованість та ефективність використання [85, с. 296].

Таблиця 1.2 – Класифікація економічного потенціалу малих підприємств

Критерії класифікації	Види потенціалу:
1. Відносно зовнішнього середовища підприємства	<ul style="list-style-type: none"> - внутрішній – характеризує можливості підприємства з формування та реалізації внутрішніх конкурентних переваг; - зовнішній – забезпечує стійкість підприємства у несприятливих умовах конкурентного середовища, дозволяє зменшити негативний вплив зовнішніх факторів і реалізувати сприятливі можливості за рахунок залучення ресурсів і можливостей інших учасників (постачальників, споживачів, партнерів)
2. За ступенем формування прибутку	<ul style="list-style-type: none"> - прибутковий – забезпечує можливості досягнення основних комерційних цілей, створення цінностей та отримання прибутку, дозволяє підтримувати стійкі конкурентні позиції на ринку; - збитковий – призводить до споживання ресурсів без будь-якого прибутку для підприємства
3. За ступенем використання в основному виді діяльності	<ul style="list-style-type: none"> - базовий – використовується безпосередньо в основному виді діяльності; - пересічний – характеризується наявністю потенціалу, який забезпечує ефективне використання інших потенціалів, зокрема добре функціонуюча система управління збутом, фінансами тощо
4. За формою існування	<ul style="list-style-type: none"> - явний – характеризується наявністю у підприємства потенціалу, який представляє конкретні переваги на теперішньому етапі; - прихований – характеризується наявністю у підприємства потенціалу, який не представляє конкретної переваги на теперішньому етапі, хоча у перспективі може трансформуватися у явний потенціал
5. За ступенем застосування	<ul style="list-style-type: none"> - використовується – це потенціал, який використовується на теперішньому етапі розвитку підприємства; - не використовується – це потенціал, який не використовується на теперішньому етапі розвитку підприємства; - бажаний – це рівень потенціалу, який є бажаним для підприємств
6. За можливістю використання	<ul style="list-style-type: none"> - дієздатний – потенціал, який можливо задіяти у будь-який момент часу в певних умовах для виконання поставлених завдань і досягнення конкретних цілей; - недієздатний - потенціал, який не можливо задіяти у будь-який момент часу в певних умовах для виконання поставлених завдань і досягнення конкретних цілей
7. За ступенем відповідності поставленим стратегічним цілям	<ul style="list-style-type: none"> - релевантний – відповідає поставленим стратегічним цілям підприємства; - нерелевантний – не відповідає поставленим стратегічним цілям підприємства
8. За спрямованістю формування	<ul style="list-style-type: none"> - людино-орієнтований – потенціал, який зорієнтований на використання людських ресурсів та компетенцій для виконання поставлених стратегічних цілей; - техніко-орієнтований – потенціал, який зорієнтований на використання технічних ресурсів та компетенцій для виконання поставлених стратегічних цілей
9. За мірою реалізації стратегічного потенціалу	<ul style="list-style-type: none"> - фактичний – рівень потенціалу, який вже досягнуто (реалізовано) підприємством; - перспективний – рівень потенціалу, який характеризує вектор розвитку підприємства
10. З огляду на кордони діяльності підприємства	<ul style="list-style-type: none"> - експортний – потенціал підприємства, який використовується для досягнення конкретних переваг на міжнародному ринку; - імпортний – потенціал підприємства, який використовується для досягнення конкурентних переваг на національному ринку

Оскільки всі чинники щодо формування та розвитку економічного потенціалу малих підприємств розподіляють на зовнішні і внутрішні, то в основі побудови їх системи повинен лежати механізм впливу на елементи потенціалу малих підприємств, який буде спонукати до кращого використання потенціалу, формувати потреби у фінансуванні необхідних напрямків діяльності та подальшого розвитку.

До зовнішніх чинників відносяться економічні, соціальні, політичні, юридичні умови, вплив яких визначається стимулюючими заходами з боку різних державних органів, банків, інвестиційних компаній, суспільних груп, політичних сил, міжнародних компаній. Такими заходами, як правило, є податкові, відсоткові ставки, законодавчі, суспільні норми тощо [100, с. 231].

Крім того, важливими зовнішніми чинниками є також конкуренція на вході, яка виникає внаслідок можливості підвищити ціну постачальниками (умови конкуренції на ринках ресурсів) і виході із системи – конкуренція з боку покупців, яка вимагає знизити ціну продукту (умови конкуренції на ринку продукту). Перший чинник пов'язаний із вартістю забезпечення кожного елемента потенціалу необхідними ресурсами. Другий чинник передбачає, що для досягнення стійких ринкових позицій економічний потенціал підприємства повинен відповідати конкурентним властивостям продукції (ціні, якості, технічним характеристикам, сервісу). Так, за умов посилення конкуренції підприємство повинно спрямувати свої зусилля на максимальну реалізацію наявного економічного потенціалу [100, с. 232].

До внутрішніх чинників відноситься стратегія підприємства, досвід і навички менеджерів, сформовані принципи організації та ведення бізнесу, моральні цінності й амбіції керівників, а також загальноприйняті на підприємстві правила та культура. Внутрішні чинники охоплюють індивідуальні та професійні здібності людей, рівень їхньої психологічної готовності до професійної діяльності, рівень мотивації, підготовки тощо [69, с. 88].

Процес формування економічного потенціалу малих підприємств є одним із напрямків його економічної стратегії і передбачає створення й організацію системи таким чином, щоб результат їх взаємодії сприяв успіху в досягненні стратегічних, тактичних і оперативних цілей малих підприємств. Основні наукові підходи до процесу формування потенціалу малих підприємств представлені в таблиці 1.3 [8, с. 43].

Результати порівняльного аналізу компонентів категорії «економічний потенціал» малого підприємства свідчать про те, що автори при її визначенні використовують ресурсний підхід. Серед них, є дослідники, які в якості основних елементів потенціалу виділяють наявність ресурсної складової та потенційної можливості її використання [42, с. 72; 118, с. 74].

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верхов. Ради України 28 черв. 1996 р. – Київ : Просвіта, 1996. – 80 с.
2. Закон України «Про засади державної регуляторної політики в сфері господарської діяльності» № 1160-IV від 11.09.2003 // Урядовий кур'єр. – 2003. – № 16. – С. 19–28
3. Закон України «Про Національну програму сприяння розвитку малого підприємництва в Україні» № 2157-III від 21.12.2000 // Урядовий кур'єр. – 2001. – № 14. – С. 12–15.
4. Указ Президента України «Питання Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва» від 25.05.2005р // Урядовий кур'єр. – 2005. – № 18. – С. 24–26
5. Постанова КМУ № 308 від 11.03.2004 «Про затвердження методик проведення аналізу впливу та відстеження результативності регуляторного акту». // Державна регуляторна політика у сфері господарської діяльності в Україні : довідник / Ю. А. Авксентьєв, Г. М. Білоус, К. О. Ващенко [та ін.]. – К. : Логос, 2005. – С. 65.
6. Послання Президента України до Верховної Ради України. Європейський вибір: Концептуальні засади стратегії економічного та соціального розвитку України на 2010–2020 роки. – К. : Інформаційно-видавничий центр Держкомстату України, 2010. – 74 с.
7. Абалкин Л. И. Диалектика экономики. Избранные труды в 4 томах. Т. 1 / Л. И. Абалкин. – М. : Фактор, 2005. – С. 320.
8. Авдеенко В. Н. Производственный потенциал промышленного предприятия / В. Н. Авдеенко, В. А. Котлов. – К. : Экономика, 2002. – 240 с.
9. Aldrich H. E., Waldinger R. Ethnicity and entrepreneurship // Annual Review of Sociology. – 1999. – V. 16. – P.111–135.
10. Аль Хайек Амир Ахмед Хасан. Современные подходы к оценке экономического потенциала страны / Аль Хайек Амир Ахмед Хасан // Сучасна інноваційно-промислова політика України: Інвестиційні пріоритети та інфраструктура. – Т. 1. – Чернівці : Рута, 1999. – С. 252–256.
11. Анчишкин О. И. Производственный потенциал полиграфических предприятий и эффективность его использования в условиях рынка / О. И. Анчишкин // Экономика. – М. : Фактор, 2006. – С. 224.
12. Архангельский В. Н. Управление научно-техническим прогрессом / В. Н. Архангельский, Л. Е. Зиновьев. – М., 2003. – С. 6.

13. Архипов В. М. Проектирование производственного потенциала объединений / В. М. Архипов. – Л. : Изд-во ЛГУ, 2004. – С. 160.
14. Белоус Г. В. Развитие малого предпринимательства в Украине / Г. В. Белоус // Экономика Украины. – 2007. – № 2. – С. 35–40.
15. Белоусов Р. А. Рост экономического потенциала регионов в условиях рыночной экономики / Р. А. Белоусов. – М. : Экономика, 2005. – 306 с.
16. Берсуцкий Я. Г. Принятие решений в управлении экономическими объектами: методы и модели / Я. Г. Берсуцкий, Н. Н. Лепа, А. Я. Берсуцкий // НАН Украины. ИЭП. – Донецк : Юго-Восток Лтд, 2002. – 276 с.
17. Бир С. Т. Кибернетика и управление производством / С. Т. Бир. – М., 1985. – 358 с.
18. Богданов А. А. Тектология. Всеобщая организационная наука / А. А. Богданов. – М. : Экономика, 2007. – 420 с.
19. Богиня Д. П. Ментальний чинник у сфері праці: проблеми теорії та практики / Д. П. Богиня, М. В. Семикіна. – К. : Штурм, 2003. – 326 с.
20. Богйон Г. Проблеми створення малих підприємств (на прикладі України та Франції) / Г. Богйон, О. Горняк. – Одеса : Астропринт, 2008 – 112 с.
21. Большая Советская Энциклопедия: [В 30-ти т.] / гл. ред. А. М. Проходов. – 3-е изд. – М. : Советская энциклопедия, 1978. – Т. 20. – 632 с.
22. Бондар О. Л. Вплив глобалізації на розвиток малого бізнесу / О. Л. Бондар // Культура народів Причорномор'я. – 2005. – № 59. – С. 85–89.
23. Бородин А. Этапы формирования стратегического потенциала предприятия / А. Бородин // Проблемы теории и практики управления. – 2003. – № 6. – С. 95–102.
24. Брагина Е. Малый бизнес в развивающихся странах на фоне глобализации / Е. Брагина // Международная экономика и международные отношения. – 2008. – № 6. – С. 126–134.
25. Варналій З. С. Мале підприємництво: основи теорії і практики / З. С. Варналій. – 3-тє вид., стер. – К. : Знання, 2005. – 302 с.
26. Вейц В. О. Потенциальные и кинетические производительные силы мирового хозяйства / В. О. Вейц. – М., 1927. – Кн. 1. – С. 122.
27. Варналій З. С. Державна політика підтримки малого підприємництва / З. С. Варналій. – К. : НІСД, 2004. – 130 с.

28. Варналій З. С. *Мале підприємництво: основи теорії і практики* / З. С. Варналій. – 4-те вид., стер. – К. : Знання, 2008. – 320 с.
29. Варналій З. С. *Моніторинг малого підприємництва України (економічні та правові аспекти)* / З. С. Варналій, А. М. Лукашенко. – К. : Інститут приватного права і підприємництва АПрН України, 2008. – 64 с.
30. Варналій З. С. *Мале підприємництво України як чинник регіонального розвитку стан та перспективи розвитку* / З. С. Варналій, А. П. Павлюк // *Проблеми Економіки: Науковий Економічний Журнал*. – 2006. – № 4 (34). – С. 64–73.
31. Власенко І. В. *Управління потенціалом* / І. В. Власенко. – Вінниця : Гіпаніс. – 2006. – 242 с.
32. Власенко І. В. *Удосконалення та науково-методичне обґрунтування ефективності підприємницької діяльності у регіонах* / І. В. Власенко // *Проблеми розвитку підприємництва у регіональних економічних системах*. – Вінниця : Гіпаніс, 2004. – С. 190–215.
33. Власенко І. В. *Формування механізму мотивації розвитку малого підприємництва в депресивних адміністративних районах* / І. В. Власенко // *Збірник наукових праць Уманського державного аграрного університету*. – Умань, 2005. – Випуск 61, ч. 2. – С. 296–303.
34. Воблый К. Г. *Производительные силы Украины* / К. Г. Воблый // *Техника, экономика и право* // *Науч. записки Ин-та нар. хоз-ва*. – 1924. – № 4–5. – С. 126–149.
35. Воронкова А. Е. *Концепція управління конкурентоспроможним потенціалом підприємства* / А. Е. Воронкова // *Економіст*. – 2007. – № 8. – С. 14–17.
36. Воронкова А. Э. *Стратегическое управление конкурентоспособным потенциалом предприятия : монография*. – 2-е изд., стереотипное. / А. Э. Воронкова. – Луганск : Изд-во Восточноукраинского национального университета имени Владимира Даля, 2004. – 320 с.
37. Воротіна Л. І. *Соціальна відповідальність підприємств малого бізнесу в конкурентному середовищі* / Л. І. Воротіна // *Теоретичні та прикладні питання економіки : зб. наук. пр.* – К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. – Вип. 15. – С. 87–91.
38. Воротіна Л.І. *Оцінка майна та бізнесу сучасного підприємства в Україні* / Л. І. Воротіна, Т. О. Демура // *Україна в системі міжнародних відносин в умовах глобалізації : матеріали наукової конференції*. – К. : Європейський університет, 2005. – С. 72–74.

39. Вступ України до СОТ: перспективи розвитку малого бізнесу / [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.google.com/search>.
40. Гавва В. Н. Оценка потенциала предприятия и отрасли / Национальный аэрокосмический ун-т им. Н. Е. Жуковского «Харьковский авиационный ин-т». – Х. : ХАИ, 2007. – 288 с.
41. Гавва В. Н. Потенціал підприємства: формування та оцінювання : навчальний посібник / В. Н. Гавва, Е. А. Божко. – К. : ЦНЛ, 2004. – 224 с.
42. Гвишиани Д. М. Организация и управление / Д. М. Гвишиани. – 4-е изд., перераб. – М. : МГТУ им. Н. Э. Баумана, 2008. – 332 с.
43. Гнатушенко В. В. Управління конкурентним потенціалом підприємств : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.06.01 «Економіка та управління підприємствами» / В. В. Гнатушенко. – Донецьк, 2006. – 38 с.
44. Говорушко Т. А. Малий бізнес : навчальний посібник. / Т. А. Говорушко, О. І. Тимченко. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 200 с.
45. Голанский М. М. Оценка экономического потенциала стран мира / М. М. Голанский, С. Д. Головин. – М. : Наука, 2009. – 143 с.
46. Гончарова Н. П. Інноваційна економіка: проблеми і пріоритети / Н. П. Гончарова // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 6(96). – С. 11–19.
47. Гончарова Н. П. Конкурентне поле формування національного промислового потенціалу. / Н. П. Гончарова // Теоретичні та прикладні питання економіки. – 2007. – № 21. С. 242–248.
48. Гранберг А. Г. Основы региональной экономики / А. Г. Гранберг. – М. : ГУ ВШЭ, 2007. – 496 с.
49. Гуляев С. Л. Выбор стратегических зон для малых предприятий / С. Л. Гуляев // Менеджмент в России и за рубежом. – 2005. – № 7. – С. 16–21.
50. Дибя М. І. Малий бізнес на ринку України / М. І. Дибя // Маркетинг в Україні. – 2006. – № 1. – С. 12–14.
51. Дмитрук І. Й. Виробничий потенціал і його використання в умовах ринку / І. Й. Дмитрук, О. І. Фурдичко, А. П. Гмитрук. – Львів, 2005. – 82 с. – (Препринт / НАН України).
52. Добикіна О. К. Потенціал підприємства: формування та оцінка : навчальний посібник / О. К. Добикіна, В. С. Рижиков, С. В. Касьянюк. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 208 с.

53. Должанський І. З. Управління потенціалом підприємства : навчальний посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / І. З. Должанський, Т. О. Загорна, О. А. Удалих ; Макіївський економіко-гуманітарний ін-т. – К. : Центр навч. літ., 2006. – 362с.

54. Дрига С. Г. Мале підприємництво України: становлення, механізми управління та підтримки : монографія / С. Г. Дрига. – К. : ДКС центр, 2009. – 362 с.

55. Дрига С. Г. Сучасні тенденції розвитку малого бізнесу в країнах Європейського Союзу [Електронний ресурс] / С. Г. Дрига. // Ефективна економіка. – 2009. – № 4. – С. 53–59. – Режим доступу до журн.: <http://www.com.economy.nauka.com.ua>.

56. Жандаров А. Анализ социально-экономической ситуации в регионах России / А. Жандаров, Ф. Шиллер // Экономист. – 2008. – № 7. – С. 25–29.

57. Загородній В. Фактори, що визначають розвиток малого бізнесу в Україні / В. Загородній // Економіка України. – 2002. – № 5. – С. 65–67.

58. Задоя А. А. Основы экономической теории : учеб. пособие / А. А. Задоя, Ю. Е. Петруня. – К. : Рыбари, 2006. – 479 с.

59. Занг В. Б. Синергетическая экономика. Время и перемены в нелинейной экономической теории / В. Б. Занг. – М. : Мир, 2007. – 311 с.

60. Зянько В. В. Мале підприємництво – каталізатор інноваційного розвитку економіки / В. В. Зянько, С. В. Крива // Вісник ВПІ. – 2015. – № 4. – С. 10–16

61. Иванов Н. И. Экономические аспекты производственного потенциала. Теория и практика / Н. И. Иванов. – Донецк : ИЭП НАН Украины, 2007. – 420 с.

62. Ігнатовський П. А. Економічний потенціал / П. А. Ігнатовський. – Д. : ІЕП НАН України, 2004. – 386 с.

63. Ищенко А. А. Повышение общей эффективности деятельности предприятия: аспекты аутсорсинга / А. А. Ищенко // Вісник економічної науки України. – 2007. – № 1(7). – С. 48–53.

64. Йеннер Т. Маркетинговое планирование / Т. Йеннер. – М. : Экзамен, 2010. – 276 с.

65. Кант И. Основы метафизики нравственности / Кант И. – М. : Мысль, 1999. – 380 с.

66. Кафлевська С. В. Система оцінки економічного стану та ефективності функціонування малих форм господарювання /

С. В. Кафлевська, І. В. Власенко, П. Г. Пацалюк // Розвиток малого підприємництва Вінниччини (рекомендації). – Вінниця : Гіпаніс, 2005. – С. 23–29.

67. Кісельов А. П. Основи бізнесу : навч. посіб. [для вузів] / А. П. Кісельов. – К. : Вища школа, 2003. – 191 с.

68. Клейнер Г. Б. Предприятие в нестабильной экономической среде: риски, стратегии, безопасность / Г. Б. Клейнер, В. Л. Тамбовцев, Р. М. Качалов. – М. : Экономика, 2007. – 288 с.

69. Ковалев В. В. Введение в финансовый менеджмент / В. В. Ковальов. – М. : Финансы и статистика, 2008. – 364 с.

70. Ковалев А. П. Управление имуществом на предприятии / А. П. Ковалёв. – М. : Финансы и статистика, 2009. – 284 с.

71. Козаченко Г. В. Управління затратами підприємства : монографія / Г. В. Козаченко, Ю. С. Погорелов, Л. Ю. Хлап'юнов, Г. А. Макухін. – К. : Лібра, 2007. – 320 с.

72. Козаченко Г. В. Особливості ціннісної орієнтації в управлінні малими підприємствами / Г. В. Козаченко, Г. І. Янчук // Проблеми та перспективи розвитку підприємництва в Україні : матеріали II Всеукраїнської конференції. – К. : КНТЕУ, 2006. – С. 126–128.

73. Козаченко Г. В. Оцінка вартості підприємства на підставі оцінки його ринкового потенціалу / Г. В. Козаченко, Г. І. Янчук // Проблеми та перспективи розвитку підприємництва в Україні : матеріали Всеукраїнської конференції. – К. : КНТЕУ, 2005. – С. 74–76.

74. Козаченко Г. В. Предмет оцінки при використанні вартісного підходу до управління підприємством / Г. В. Козаченко, Г. І. Янчук // Экономика и управление. – 2006. – № 2–3. – С. 60–65.

75. Колот А. М. Мотивація персоналу / А. М. Колот. – К. : КНЕУ, 2002. – 356 с.

76. Комарницький І. М. Вплив системи факторів на формування та розвиток підприємництва / І. М. Комарницький // Регіональна економіка. – 2008. – № 3. – С. 98.

77. Комісаренко Д. А. Розвиток малих підприємств на підставі диверсифікації діяльності : дис. ... канд. ек. наук : 08.06.01. / Д. А. Комісаренко. – Л., 2005. – 202 с.

78. Комісаренко Д. А. Мотиви підприємництва як підґрунтя його державної підтримки / Д. А. Комісаренко // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – 2004. – № 1(71). – С. 86–90.

79. Краснокутська Н. С. Потенціал підприємства: формування та оцінка: навч. посібник / Н. С. Краснокутська. – К. : Центр навч. літ., 2005. – 352 с.

80. Кредісов В. А. Підприємництво – вирішальний фактор розвитку країн з перехідною економікою / В. А. Кредісов. – К. : Знання України, 2003. – 327 с.

81. Крет І. Методологічні аспекти визначення категорії «потенціал підприємства» / І. Крет, В. Кошель // Соціально-економічні дослідження в перехідний період : Щорічник наук. пр. / НАН України. ІРД. – Львів, 2006. – С. 261–266.

82. Крисак А. О. Проблеми розвитку малого й середнього бізнесу в Україні та шляхи їх вирішення / А. О. Крисак // Вісник, науковий журнал Донецького державного університету економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського. – 2006. – Вип. 22. – С. 45–54.

83. Крисак А. О. Державна підтримка малого бізнесу: світовий досвід і Україна / А. О. Крисак // Актуальні проблеми міжнародних відносин : зб. наук. праць. – К. : Вікар. – 2007. – Вип. 69, ч. 2. – С. 289–296

84. Крисак А. О. Підходи до планування на малих підприємствах в умовах конкуренції / А. О. Крисак // Теоретичні та прикладні питання економіки : зб. наук. праць. / за заг. ред. Ю. І. Єханурова, А. В. Шегди. – К. : ВПЦ «Київський університет». – 2007. – Вип. 13. – С. 217–223.

85. Крисак А. О. Особливості формування потенціалу малих підприємств / А. О. Крисак // Теоретичні та прикладні питання економіки : зб. наук. праць. / за заг. ред. Ю. І. Єханурова, А. В. Шегди. – К. : ВПЦ «Київський університет». – 2009. – Вип. 18. – С. 295–301.

86. Крисак А. О. Фінансовий потенціал розвитку малого підприємства / А. О. Крисак // Регіональна бізнес-економіка та управління. – Вінниця : КНЕУ. – 2009. – Вип. 3(23). – С. 107–116.

87. Крисак А. О. Формування інноваційного потенціалу малого підприємства / А. О. Крисак // Інвестиції: практика і досвід. – К. : Прометей. – 2009. – Вип. 12. – С. 24–26.

88. Крисак А. О. Методи оцінки потенціалу малих підприємств / А. О. Крисак [Електронний ресурс] // Ефективна економіка. – 2010. – № 2. – С. 27–35. – Режим доступу до журн.: <http://www.com.economy.science.com.ua>.

89. Крисак А. О. Оцінка потенціалу малих підприємств / А. О. Крисак // [Електронний ресурс] // Ефективна економіка. – 2010.

– № 5. – С. 36–42. – Режим доступу до журн.: <http://www.com.economy.nauka.com.ua>.

90. Крисак А. О. Проблеми розвитку малих підприємств в Україні / А. О. Крисак // Економіка. Фінанси. Право. – 2013. – № 10. – С. 19–22.

91. Крисак А. О. Щодо створення сприятливих умов розвитку малого та середнього бізнесу в Україні / А. О. Крисак // Шевченківська весна. Сучасний стан науки: досягнення, проблеми та перспективи розвитку : матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених. – К., 2007. – Випуск V, ч. 4. – С. 406–408.

92. Крисак А. О. Ефективність діяльності підприємств малого бізнесу як передумова формування програм їхньої підтримки / А. О. Крисак // Конкурентоспроможність національної економіки : матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції. – К., 2007. – С. 50–52.

93. Крисак А. О. Моделювання та прогнозування економічних процесів / А. О. Крисак // II Всеукраїнська науково-практична конференція. – К. : Київський політехнічний університет, 2008. – С. 90–91.

94. Крисак А. О. Потенціал малих підприємств: оцінка та управління / А. О. Крисак // VIII Міжнародна науково-практична конференція студентів, аспірантів і молодих вчених. – К., 2009. – С. 121–123.

95. Круш П. В. Виробничий потенціал підприємства з позиції клієнтоорієнтованого підходу / П. В. Круш, М. О. Зеленська // Економічний вісник НТУУ «КПІ». – 2010 (7). – С. 91–96.

96. Кучин Б. Л. Совершенствование управления экономической устойчивостью предприятия на основе интегрального показателя / Б. Л. Кучин. – М. : Экономика, 2004. – 171 с.

97. Лагун М. І. Класифікація факторів, що впливають на динаміку економічного потенціалу підприємства / М. І. Лагун // Формування ринкових відносин в Україні. – 2007. – № 8. – С. 15–18.

98. Ляпіна К. В. Пропозиції щодо розвитку малого підприємництва / К. В. Ляпіна // Пріоритети. Вісник Доктрини приватної ініціативи. – 2009. – № 3–4. – С. 18.

99. Лапін Є. В. Економічний потенціал підприємств промисловості: формування, оцінка, управління / Є. В. Лапін // Вісник СумДУ. Серія «Економіка». – 2007. – № 1. – Т. 2. – С. 32–39.

100. Лігоненко Л. О. Антикризове управління підприємством: теоретико-методологічні засади та практичний інструментарій / Л. О. Лігоненко. – К., 2006. – 384 с.
101. Лопатников Л. И. Популярный экономико-математический словарь. / Л. И. Лопатников. – М. : Європ. ун-т, 1990. – 386 с.
102. Лопатников Л. И. Оценка бизнеса / Л. И. Лопатников. – М. : Маросейка. – 2009. – 306 с.
103. Ляшенко В. И. Концепция конструирования региональных режимов регулирования развития малого предпринимательства / В. И. Ляшенко // Вісник економічної науки України. – 2008. – № 2(8). – С. 67–72.
104. Ляшенко В. И. Поддержка субъектов малого предпринимательства в России, Украине и других странах СНГ : уч. пособие / В. И. Ляшенко, В. В. Хахулин, С. В. Ляшенко. – Луганск : Альма-матер, 2005. – 490 с.
105. Мазур О. Є. Оцінка сучасного стану малого підприємництва в Україні / О. Є. Мазур // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – № 12(30). – С. 80–89.
106. Мале підприємництво України: процес розвитку / [О. Бей, С. Береславський, В. Биковець та ін.]. – К. : Інститут конкурентного суспільства, 2001. – 253 с.
107. Малые предприятия: организация, экономика, учет, налоги / под ред. В. Я. Горфинкеля, В. А. Швандера. – М. : ЮНИТИ, 2009. – 349 с.
108. Малий бізнес та підприємництво в ринкових умовах господарювання : навчальний посібник / Л. І. Воротіна, В. Є. Воротін, Л. А. Мартинюк, Т. В. Черняк ; під ред. Л. І. Воротіної. – К. : Європейський ун-т, 2004. – 308 с.
109. Малий і середній бізнес у пошуках місця в стратегії економічного зростання в Україні : зб. наук. статей / за ред. Я. Жаліла. – К. : Альтерпрес, 2002. – 289 с.
110. Малое предпринимательство в промышленном регионе: социально-экономическое развитие, формы и методы регулирования, механизмы экономического роста / под ред. Н. И. Рединой. – 2-е изд., перераб. и доп. – Днепропетровск : ДГФЭИ, 2004. – 352 с.
111. Martinelli A. Entrepreneurship and management // The handbook of economic sociology / Ed. By N. G. Smelser and R. Swedberg. – Princeton (N. J.) : Princeton University, 2000. – P. 487.

112. Марушков Р. В. Оценка использования экономического потенциала предприятия (на примере предприятий печатной отрасли) : дис. ... канд. эк. наук : 08.06.01. / Р. В. Марушков. – М., 2000. – 214 с.
113. Марцин В. До прогнозування стратегії розвитку малих підприємств регіону / В. Марцин // Економіка. Фінанси. Право. – 2009. – № 7. – С. 7–11.
114. Мняян М. Г. Инновационный вызов времени / М. Г. Мняян. – М. : Сумма технологий. – 2002. – 200 с.
115. Немчинов В. С. Экономико-математические методы и модели / В. С. Немчинов // Избр. произв.: в 6 т. – М., 2005. – Т. 3. – С. 212.
116. Нужний К. М. Сутнісна характеристика економічного потенціалу підприємства / К. М. Нужний, О. Ю. Бобкова // Європейська наука ХХІ століття – 2007 : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції. – Дніпропетровськ : Наука і освіта, 2007. – Т. 3. – С. 727.
117. Одегов Ю. Г. Трудовой потенциал предприятия: пути эффективного использования / Ю. Г. Одегов, В. Б. Бычин, К. Л. Андреев ; под ред. Н. И. Иванова. – Саратов : Саратовский университет, 2003. – 354 с.
118. Одинцова Г. С. Некоторые аспекты структуризации потенциала предприятия / Г. С. Одинцова, Г. А. Селезнева // Економіка розвитку. – 2005. – № 2. – С. 74–75.
119. Оганян К. М. Синергетика / К. М. Оганян, В. П. Бранский, А. К. Астафев. – М. : Петрополис, 2010. – 192 с.
120. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
121. Парсяк В. Н. Малий бізнес у контексті інноваційного розвитку економіки / В. Н. Парсяк // Економіст. – 2006. – № 8. – С. 52–58.
122. Пашута М. Мале підприємництво та інновації як фактори зростання економіки / М. Пашута // Економіст. – 2004. – № 1. – С. 51–55.
123. Петросов В. В. Специфика становления и развития предпринимательства в условиях переходного периода / В. В. Петросов // Менеджер. Вісник Донецької державної академії управління. – 2007. – № 1(8). – С. 91–94.
124. Пономаренко Е. В. Стимулирование и поддержка малого предпринимательства в регионе / Е. В. Пономаренко // Менеджер. Вісник Донецької державної академії управління. – 2006. – № 2(9). – С. 62–67.

125. Поплавська Ж. Виробничо-ресурсний потенціал України / Ж. Поплавська, В. Поплавський // Вісник НАН України. – 2007. – № 5, – С. 25–32.
126. Попов Е. Э. Рыночный потенциал предприятия / Е. Попов. – М. : Экономика, 2002. – 258 с.
127. Портер М. Э. Международная конкуренция / М. Э. Портер – М. : Международные отношения, 2006. – 580 с.
128. П'ятницька Г. С. Роль малого підприємництва в процесі розбудови національної економіки та підходи до розв'язання основної суперечності його розвитку / Г. С. П'ятницька // Економіст. – 2004. – № 9. – С. 39–40.
129. Рейтингові оцінки економічного потенціалу та інвестиційної привабливості регіонів : Звіт про НДР / НАН України. ІРД - ГД № 120 від 26.06.08р. – Вінниця, 2008. – 25 с.
130. Репіна І. М. Визначення конкурентоспроможності потенціалу підприємства / І. М. Репіна // Стратегія економічного розвитку України : наук. зб. / голов. ред. О. П. Степанов. – К. : КНЕУ, 2008. – Вип. 4 (11). – С. 114–117.
131. Репіна І. М. Підприємницький потенціал: методологія оцінки та управління / І. М. Репіна // Вісник Української академії державного управління при Президентові України. – 2004. – № 2. – С. 262–271.
132. Рубе В. А. Малый бизнес. История. Теория. Практика / В. А. Рубе. – М. : Теис, 2000. – 231 с.
133. Рубе В. А. Институциональные аспекты организации малого бизнеса в развитых странах / В. А. Рубе. – М. : Теис, 2004. – 89 с.
134. Румянцева А. М. Экономическая энциклопедия. Политическая экономия / под ред. Румянцевой А. М. – М., 2003. – Т. 4. – 482 с.
135. Савченко М. В. Управление экономическим потенциалом в условиях транзитивной экономики: теоретический аспект и синергетический эффект / М. В. Савченко, И. В. Рябовол // Вісник Донецького університету. Серія В. Економіка і право. – 2008. – № 2-II. – С. 181–186.
136. Сагиндигов Е. Н. Комплексный анализ и прогноз формирования трудового потенциала региона / Е. Н. Сагиндигов. – СПб. : Санкт-Петербургский гос. университета экономики и финансов, 2007. – 166 с.
137. Самоукин А. И. Потенциал нематериального производства / А. И. Самоукин. – М. : Знание, 2003. – 275 с.

138. Сизоненко В. О. Конкуренентоспроможність у мікро- та макро- економічному вимірі / В. О. Сизоненко // Теоретичні та прикладні питання економіки : зб. наук. праць. / за заг. ред. Ю. І. Єханурова, А. В. Шегди. – К. : ВПЦ «Київський університет». – 2010. – С. 19–26.
139. Сизоненко В. О. Сучасне підприємництво / В. О. Сизоненко. – К. : Знання-прес, 2007. – 440 с.
140. Сизоненко В. О. Фінанси та підприємництво: світовий досвід та практика України : навч. посібник / В. О. Сизоненко, С. А. Циганов. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2009. – 576 с.
141. Сирополис Н. К. Управление малым бизнесом : руководство для предпринимателей / Н. К. Сирополис. – М. : Дело, 2007. – 627 с.
142. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов / А. Смит. – М. : Соцэкгиз, 1982. – 362 с.
143. Степанов О. П. Інноваційний бізнес / О. П. Степанов, Н. П. Гончарова, Г. О. Андрощук. – К. : КНЕУ, 2007. – 420 с.
144. Соціально-економічне становище Вінницької області за 1991 рік. – Вінниця : Вінницьке управління статистики, 1992. – 120 с.
145. Соціально-економічне становище Вінницької області за 2000 рік. – Вінниця : Вінницьке управління статистики, 2001. – 132 с.
146. Соціально-економічне становище Вінницької області за 2010 рік. – Вінниця : Вінницьке управління статистики, 2011. – 140 с.
147. Соціально-економічне становище Вінницької області за 2011 рік. – Вінниця : Вінницьке управління статистики, 2012. – 150 с.
148. Соціально-економічне становище Вінницької області за 2012 рік. – Вінниця : Вінницьке управління статистики, 2013. – 152 с.
149. Соціально-економічне становище Вінницької області за 2013 рік. – Вінниця : Вінницьке управління статистики, 2014. – 160 с.
150. Соціально-економічне становище Вінницької області за 2014 рік. – Вінниця : Вінницьке управління статистики, 2015. – 160с.
151. Соціально-економічне становище Вінницької області за 2015 рік. – Вінниця : Вінницьке управління статистики, 2016. – 184 с.
152. Статистичний щорічних Вінницької області за 1996 рік. – Вінниця : Вінницьке управління статистики, 1997. – 340 с.
153. Статистичний щорічних Вінницької області за 2000 рік. – Вінниця : Вінницьке управління статистики, 2001. – 350 с.
154. Статистичний щорічник Вінницької області за 2011 рік. – Вінниця : Вінницьке управління статистики, 2012. – 360 с.
155. Статистичний щорічних Вінницької області за 2012 рік. – Вінниця : Вінницьке управління статистики, 2013. –370 с.

156. Статистичний щорічний Вінницької області за 2013 рік. – Вінниця : Вінницьке управління статистики, 2014. –384 с.
157. Статистичний щорічний Вінницької області за 2014 рік. – Вінниця : Вінницьке управління статистики, 2015. –386 с.
158. Статистичний щорічний Вінницької області за 2015 рік. – Вінниця : Вінницьке управління статистики, 2016. – 392 с.
159. Статистичний щорічник України за 1996 рік / Державний комітет статистики України ; за ред. О. Г. Осауленка ; відп. за вип. В. А. Головка. – К. : Техніка, 1997. – 560 с.
160. Статистичний щорічник України за 1999 рік / Державний комітет статистики України ; за ред. О. Г. Осауленка ; відп. за вип. В. А. Головка. – К. : Техніка, 2000. – 576 с.
161. Статистичний щорічник України за 2000 рік / Державний комітет статистики України ; за ред. О. Г. Осауленка ; відп. за вип. В. А. Головка. – К. : Техніка, 2001. – 564 с.
162. Статистичний щорічник України за 2011 рік / Державний комітет статистики України ; за ред. О. Г. Осауленка ; відп. за вип. В. А. Головка. – К. : Техніка, 2012. – 598 с.
163. Статистичний щорічник України за 2012 рік / Державний комітет статистики України ; за ред. О. Г. Осауленка ; відп. за вип. В. А. Головка. – К. : Консультант, 2013. – 672 с.
164. Статистичний щорічник України за 2013 рік / Державний комітет статистики України ; за ред. О. Г. Осауленка ; відп. за вип. В. А. Головка. – К. : Консультант, 2014. – 682 с.
165. Статистичний щорічник України за 2015 рік / Державний комітет статистики України ; за ред. О. Г. Осауленка ; відп. за вип. В. А. Головка. – К. : Консультант, 2016. – 694 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vn.ukrstat.gov.ua>.
166. Стеченко Д. М. Управління регіональним розвитком : навч. посіб / Стеченко Д. М. – К. : Вища шк., 2008. – 223 с.
167. Струмилин С. Г. К вопросу об изменении народного благосостояния / С. Г. Струмилин // Вопросы статистики. – 2004. – № 5. – С. 12–28.
168. Сущенко Е. А. Формирование стратегического потенциала предприятия в условиях априорно агрессивной внешней среды / Е. А. Сущенко // Прометей : региональный сборник научных трудов по экономике / Донецкий экономико-гуманитарный институт ; Институт экономико-правовых исследований НАН Украины. – Донецк : Юго-Восток, Лтд, 2002. – Вып. № 9. – С. 152–162.

169. Украинский Энциклопедический Словарь : в 3 т. Т. 2 / [редкол.: А. В. Кудрицкий (ответ. ред.) и др.]. – К. : Глав. ред. УСЭ, 1998. – 768 с.

170. Ульяницька О. В. Кадровий резерв малого бізнесу: стан та перспективи підготовки / О. В. Ульяницька // Вісник Східноукраїнського національного університету імені В. Даля. – 2005. – № 5(51). – С. 258–263.

171. Файоль А. Управление – это наука и искусство / А. Файоль, Г. Эмерсон, Ф. Тэйлор, Г. Форд. – М. : Республика, 1999. – 351 с.

172. Фатхутдинов Р. А. Конкурентоспособность: экономика, стратегия, управление / Р. А. Фатхутдинов. – М. : ИНФРА-М, 2004. – 312 с.

173. Фатхутдинов Р. А. Стратегический менеджмент / Р. А. Фатхутдинов. – К. : Дело, 2005. – 448 с.

174. Федонін О. С. Потенціал підприємства: формування та оцінка / О. С. Федонін, І. М. Репіна, О. І. Олексюк. – К. : КНЕУ, 2004. – 315 с.

175. Филатов Д. Е. Роль малого бизнеса в инновационном развитии регионов / Д. Е. Филатов // Прометей. Региональный сб. научн. тр. по экономике. – Донецк : Юго-Восток, Лтд, 2004. – Вып. 3(15). – С. 75–79.

176. Фигурнов Э. В. Производственный потенциал / Э. В. Фигурнов. – М. : Экономика, 2002. – 272 с.

177. Хакен Г. Синергетика / Г. Хакен. – М. : Мир, 2008. – 328 с.

178. Хейвуд Дж. Аутсорсинг: В поисках конкурентных преимуществ / Хейвуд Дж. – М. : Вильямс, 2006. – 230 с.

179. Хомелянский Б. Н. Экономическая теория / Б. Н. Хомелянский. – М. : Экономика, 2005. – 123 с.

180. Хомяков В. І. Управління потенціалом підприємства / В. І. Хомяков, І. В. Бакум. – К. : Кондор, – 2008. – 400 с.

181. Хруцкий В. В. Реферат статьи Питера Друкера «Труд и управление в современном мире» и послесловие к нему / В. В. Хруцкий // Российский экономический журнал. – 2003. – № 5. – С. 25–31

182. Чевганова В. Я. Використання потенціалу підприємств (підхід до визначення категорії) / В. Я. Чевганова, Ю. В. Карпенко // Регіональні перспективи. – 2006. – № 5–6.

183. Чевганова В. Я. До питання визначення економічної категорії «потенціал підприємства» / В. Я. Чевганова // Регіональні перспективи. – 2008. – № 2–3. – С. 213–214.

184. Черников Д. А. Эффективность использования производственного потенциала и конечные народно-хозяйственные результаты / Д. А. Черников // Экономические науки. – 2009. – № 10. – С. 24–29.

185. Чернявський А. Л. Стратегічні завдання розвитку малого підприємництва / А. Л. Чернявський, О. В. Цариненко, І. Б. Чернишенко // Економіка та держава. – 2005. – № 5. – С. 38–41.

186. Чумаченко М. Г. Управління вартістю компанії на основі ціннісного підходу / М. Г. Чумаченко, В. А. Панков // Фінанси України. – 2006. – № 2. – С. 66–79.

187. Шаховская Л. С., Попокова Е. Г., Гущина Е. Г. Потенциал предприятия: [коллективная монография] / Л. С. Шаховская, Е. Г. Попокова, Е. Г. Гущина. – Волгоград : ВолгГТУ, 2002. – 326 с.

188. Швид В. В. Суть, оцінка та формування стратегії управління економічним потенціалом малого підприємства / В. В. Швид, Т. В. Головач, Н. М. Худоян // Вісник Хмельницького національного університету. – 2005. – № 5, Ч. 2, Т. 2. – С. 173–178.

189. Шевченко Д. К. Проблемы эффективности использования экономического потенциала / Шевченко Д. К. – Владивосток : Дальневосточный ун-та, 2006. – С. 17–23.

190. Шелегеда Б. Г., Савченко І. В., Савченко М. В. Економічний потенціал регіону: закони формування і методи оцінки / Б. Г. Шелегеда, І. В. Савченко, М. В. Савченко // Схід. – 2007. – № 4 (54). – С. 28–33.

191. Щелкунов В. І. Теоретичні основи та методи стратегічного управління виробничим потенціалом підприємств: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра. ек. наук. : спец. 08.06.01 «Економіка та управління підприємствами» / В. І. Щелкунов. Київський міжнародний університет – К., – 1999. – С. 22–24.

192. Щелкунов В. І. Виробничий потенціал України. Стратегія формування та використання / В. І. Щелкунов. – К. : Наукова думка, 2005. – 238 с.

193. Якуб М. Стан малого бізнесу в Україні / М. Якуб, Б. Сенчук // Бізнес-консультант. – 2008. – № 9. – С. 3–7.

194. Яркіна Т. В. Основы экономики предприятия / Т. В. Яркіна. – М. : ЮНИТИ, 2008. – 186 с.

Наукове видання

Крисак Андрій Олексійович

**УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ
МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ**

Монографія

Редактор С. Малішевська

Оригінал-макет підготував А. Крисак

Підписано до друку 9.12.2016 р.
Формат 29,7×42¼. Папір офсетний.
Гарнітура Times New Roman.
Друк різнографічний. Ум. др. арк. 9,47.
Наклад 300 (1-й запуск 1–75) пр. Зам № В2016-35

Вінницький національний технічний університет,
КІВЦ ВНТУ,
21021, м. Вінниця, Хмельницьке шосе, 95,
ВНТУ, ГНК, к. 114.
Тел. (0432) 59-85-32.
publish. vntu. edu. ua; email: kivc. vntu@gmail. com.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
серія ДК № 3516 від 01.07.2009 р.

Віддруковано ФОП Барановська Т. П.
21021, м. Вінниця, вул. Порика, 7.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
серія ДК № 4377 від 31.07.2012 р.